

GAZI HUSREV-BEGOVA BIBLIOTEKA U SARAJEVU. KATALOG ARAPSKIH, TURSKIH, PERZIJSKIH I BOSANSKIH RUKOPISA. Svezak osamnaesti. Obradio Haso Popara. Al-Furqān, Fondacija za islamsko naslijeđe – Rijaset islamske zajednice u BiH, London – Sarajevo 1434/2013, XXX + 644 (16 faks.).

Projekt katalogizacije rukopisa Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu, koji je započeo davne 1963. godine, ove godine je rezultirao objavljivanjem osamnaestog sveska *Kataloga arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa Gazi Husrev-begove biblioteke*. Rukopise u ovom svesku obradio je Haso Popara prema metodologiji koja je primijenjena u svim do sada objavljenim katalozima ove rukopisne zbirke, a njegovo objavljivanje omogućeno je, kao i do sada, finansijskom podrškom Fondacije za islamsko naslijeđe Al-Furqān iz Londona i njenom osnivaču i predsjedniku Njegovoj ekscelenciji Šejh-Ahmedu Zekiju Jemaniju, koji je znao prepoznati vrijednosti rukopisnog blaga ove institucije i njegove prezentacije naučnoj i široj javnosti.

Osamnaesti svezak *Kataloga arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa Gazi Husrev-begove biblioteke* obuhvata obradu 287 kodeksa sa ukupno 607 kataloški obrađenih djela. Samo manji broj rukopisa, njih tridesetak, predstavljaju kodekse koji su u ovu biblioteku dospjeli u novije vrijeme, dok je u najvećem broju u ovom svesku kataloški obrađeni nepotpuni rukopisi, u nekim slučajevima samo fragmenti, koji su zahtijevali dodatna istraživanja na identifikaciji takvih rukopisa, njihove tematike, naslova i autora.

Već i samo evidentiranje oblasti u koje spadaju ovdje obrađeni rukopisi pokazuje koliko su oni tematski raznovrsni, a uz to su pisani i na tri različita jezika – arapskom, turskom i perzijskom. Uz rukopise enciklopedija, te filozofije, logike, tesavvufa, etike, disputacije, gramatike, zatim rječnike, oblasti književnosti, medicine i farmacije, matematike, astronomije i astrologije, historije i biografije, geografije, epistolografije, tajanstvenih nauka, ovdje su obrađene i po jedna diploma i pirnama te osam medžmua. Na kraju ovog sveska obrađena su tri rukopisa na bosanskom jeziku – po jedan iz oblasti logike, stilistike i historije.

Rukopisi o kojima nema podataka u dostupnim katalozima, a posebno rukopisi kojima nedostaje dio teksta na početku ili na kraju, u nekim slučajevima i na početku i na kraju, predstavljaju posebne izazove u kataloškoj obradi. „Prepoznavanje“ pojedinih dijelova teksta na osnovu iskustva u katalogizaciji predstavlja važne faze u kataloškoj obradi takvih rukopisa. Uz temeljito proučavanje svakog teksta i strpljivo istraživanje podataka koji će pomoći da se odredi naučna oblast, ime autora ili naslov djela, a nakon toga

i vrijeme nastanka pojedinog rukopisa, i iskustvo obrađivača pomaže u rješavanju ovih problema.

Koliko je različitih izvora bilo potrebno da se obradi samo jedan kodeks može pokazati primjer rukopisne medžmue obrađene pod kataloškim brojem 10119 (R. 5864). Medžmua obuhvata 313 listova sa 28 zasebnih jedinica iz različitih oblasti, pisanih u prozi ili u stihovima, na arapskom, turskom i perzijskom jeziku. Tako su se u jednom kodeksu našla ispisana djela iz usuli-fikha, akaida, logike, etike i propovjedništva, ali i iz gramatike, metrike, historije arapskog pisma, jedan obrazac sultanskog fermana itd., a uz to i razne bilješke, stihovi, fetve i sl. Za pojedina djela nije bilo moguće utvrditi ime autora niti naslov djela jer ih obrađivač nije mogao pronaći registrirane u dostupnim katalozima i izvorima i takva djela zahtijevala su nešto opširnije kataloške opise od onih već poznatih.

Objavljivanjem svakog novog sveska kataloga rukopisa naučna i šira javnost se obogati novim saznanjima o stvaralaštvu bošnjačkih autora na orijentalnim jezicima. U ovom katalogu treba skrenuti pažnju na djelo *Mirṣād al-ḥadāqa fi fahm al-'Alāqa* (br. 10021-1, R 10437), koje predstavlja komentar Al-Antakijeva djela *al-'Alāqa* – rasprave o vrstama metafore u arapskoj stilistici. Ovaj komentar je na arapskom jeziku napisao Ibrahim b. al-haḡḡ Ahmad-aga al-Užičawi, poznatiji kao Ibrahim Rikri i Kūçük-aga (umro 1267/1850.), a rukopis je prepisao 1279/1862. Beligradi Mustafa Muhibbi b. al-haḡḡ Muhammad, naib u kadiluku Brčko. Ovo je za sada jedini poznati rukopis navedenog komentara.

Od rukopisa domaćih autora svakako treba spomenuti i neke koji su nastajali u prvoj polovini 20. stoljeća, ali sadrže zanimljive podatke iz opće i kulturne historije Bosne i Sarajeva. Riječ je o rukopisima čiji su autori Mehmed Handžić i Muhamed Enveri Kadić. Tako je u rukopisu koji je autograf Mehmeda Handžića (br. 10110, R. 6962) dat popis 104 sarajevske džamije sa oznakom godine gradnje i imenom osnivača, te dopune, objašnjenja i napomene o stradanju i obnovi tih džamija (br. 10110-2), dok su u jednoj od dvije medžmue Muhameda Enverije Kadića ispisana, između ostalog, 32 tariha koja je ovaj autor spjevao na turskom jeziku o obnovi sarajevskih džamija u periodu između 1293/1876. i 1345/1926. godine (br. 10184, R. 7337).

Iako nastao početkom 20. stoljeća, još jedan rukopis zavređuje pažnju u izučavanju prošlosti Sarajeva. Riječ je o rukopisu nekrologija umrlih muslimana u Sarajevu od 1. redžeba 1318/25. 10. 1900. do 16. šabana 1323/16. 10. 1905. godine (br. 10141), a ispisivao ga je na turskom jeziku Mustafa Abaz, imam džamije Mokro-zade hadži Sinana u Čebedžijama. Popis sadrži imena i datume smrti preko 1300 osoba u Sarajevu u navedenom periodu.

Kodeksi iz epistolografije, u kojima su ispisivani obrasci pisama i službenih dokumenata, često donose prijepise dokumenata sa konkretnim imenima,

mjestima i datumima te predstavljaju istinske historijske izvore. U ovom svesku kataloga obrađen je i jedan kodeks sa oko 150 prijepisa službenih dokumenata vezanih za razna mjesta u Bosni, Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori krajem 18. stoljeća, a prepisao ih je sarajevski kadija Hasan Es'ad-efendi (br. 10155, R. 3185).

Pored podataka uobičajenih u kataloškoj obradi svakog pojedinog rukopisa, i u ovom svesku je, kao i u svim ranije objavljenim svescima kataloga rukopisa, Haso Popara je pri obradi citirao dijelove teksta iz rukopisa koji daju podatke o prepisivačima, bivšim vlasnicima ili vakifima, posebno onima iz Bosne i Hercegovine, kao i pojedine zabilješke koje svojim sadržajem nude neke zanimljive informacije za istraživače koji se bave izučavanjem naše kulturne historije.

Uobičajeni indeksi na kraju knjige olakšavaju pretraživanje rukopisa po naslovima, autorima, prepisivačima, bivšim vlasnicima i vakifima, a signaturni i kataloški indeks upućuju na praćenje kataloški obrađenih rukopisa prema njihovom inventarnom broju i vice versa.

Zahvaljujući predanom radu Hase Popare, bez sumnje jednom od onih vrijednih i samozatajnih istraživača koji su se posvetili dugotrajnom i temeljitom zadatku na kataloškoj obradi rukopisnog blaga koje se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, naučnoj i široj javnosti, kako u zemlji tako i u svijetu, osamnaestim sveskom *Kataloga arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa Gazi Husrev-begove biblioteke* otvara se novi pogled na bogati sadržaj 287 kodeksa sa 607 djela obrađenih u ovom svesku.

Lejla Gazić